

СТАН ВОДИ РІЧОК РІВНЕНЩИНИ

*Мельник В.Й., Чекан Н.С.
Рівненський державний гуманітарний університет*

Територія Рівненщини густо посічена річками. Загальна довжина річкової мережі області становить 32,2 тис.км. В Рівненській області нараховується біля 170 річок довжиною понад 10 км загальною довжиною 4,45 тис.км. Крім того, по території області протікає 1204 невеликих водотоків – струмків (довжина від 0,5 до 10 км) загальною протяжністю понад 3,29 тис.км. Всі вони належать до басейну Прип'яті, що протікає по північно-західній Україні області впродовж 20 км [3].

Визначення якості води річок було проведене в річках: Прип'ять, Іква, Горинь, Устя, Замчисько, Случ, Стир. Аналізи проб якості води були надані Державним управлінням екології та природних ресурсів в Рівненській області. Екологічна оцінка якості поверхневих вод Рівненської області проводилась за за «Методикою екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями»[2].

В процесі дослідження нами було встановлено, що для річок області характерні незначні концентрації хлоридів і сульфатів. Середні значення показників хлоридів коливались в межах від 3,9-29,1 мг/дм³. Найбільше значення показника зафіксовано в воді р.Случ – 31,9 мг/дм³. Вміст сульфатів у воді річок становив для мінімальних значень 22,0 мг/дм³, для найгірших – 88,1мг/дм³.

Значення показників мінералізації знаходились в межах від 220 мг/дм³ до – 669 мг/дм³.

Значення показників сольового складу в різних пунктах спостереження досліджуваних річок свідчать, що якість води є перехідною від I до II класу, змінюється від "відмінної" до "дуже доброї" за станом і від "дуже чистої" до "чистої" за ступенем чистоти.

Показники трофо-сапробіологічного блоку є домінуючими при оцінці забруднення річок області [1].

Значення показників азоту нітратного знаходяться в межах 0,13 – 2,35мг/дм³. Щодо показника азоту нітритного, то вміст його у водах річок визначений високими концентраціями. Максимальне значення азоту нітритного спостерігається в р. Устя і становить 0,67 мг/дм³, що вказує на низьку здатність річки до самоочищення. Концентрації азоту амонійного в воді річок сягають також високих значень. Найбільше значення показника спостерігалось в р. Устя – 0,78 мг/дм³.

Загалом для річок області характерний підвищений вміст органічних речовин. Максимальні значення показника БСК₅ зафіксовані в р. Случ – 7,3мг/дм³. Середні значення показника ХСК також високі і сягають 53,3 мг/дм³.

Серед специфічних речовин токсичної дії у воді річок априорі у забрудненнях мають залізо, мідь, цинк, марганець. Так, в процесі дослідження встановлено, що вміст міді за максимальними значеннями становив 0,06мг/дм³.

Вміст заліза загального у водах деяких річок становить 3,15мг/дм³. При цьому слід зазначити, що максимальні показники спостерігалися в р. Случ – 0,91мг/дм³ та в р. Замчисько – 0,80 мг/дм³.

В результаті дослідження виявлені значні концентрації цинку та марганцю в відібраних пробах. Максимальний вміст сполук марганцю відмічений в р. Случ – за середніми показниками 0,092 мг/дм³ та 0,100 мг/дм³ за найгіршими показниками відповідно. Спостерігаються випадки значного забруднення води сполуками цинку. Так, максимальні концентрації цинку зафіксовані у р.Случ і становлять 0,040 мг/дм³.

Хром, нікель, свинець та кадмій у всіх пробах води не виявлені.

Література

1. Мельник В. Й. «Екологічна оцінка сучасного стану якості річкових вод Рівненської області» - //Укр.. географ. Журнал. – 2000. - № 4, ст. 44 – 45;
2. «Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями.» - К.,2001.
3. «Природа Рівненської області» - / За ред. Геренчука К.І. Видавниче об'єднання «Вища школа», 1976.

СТАН ПРИРОДНОГО ВІДНОВЛЕННЯ НА «СТИХІЙНИХ» ЗГАРИЩАХ СТЕПОВОГО РЕГІОНУ

Мотошков О.В.

Український ордена «Знак Пошани» науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького

В останні десятиріччя ведення лісового господарства в степових регіонах ускладнюється. Насамперед, це пов'язане з різким посиленням пожежної небезпеки в соснових лісах. Сосну звичайну, як одну з невибагливих деревних порід, використовували свого часу для закріплення піщаних терас Сіверського Дінця. В 60-ті роки минулого сторіччя було широко розгорнуто роботи із заліснення пісків. На великих площах були створені лісові культури, які надійно виконували ґрунтозахисні функції. З іншого боку, повсюдне застосування монокультури сосни сприяло утворенню великої площі насаджень із найвищим класом пожежонебезпечності. Наслідком цього є часте виникнення пожеж, у тому числі верхових і комбінованих. У результаті цього утворюються так звані "стихійні" згарища, характерною рисою яких є значна площа (понад 1000 га). Прикладами таких згарищ є згарище 1994 року в ДП "Краснолиманське ЛГ" Донецької області, 1996 року в Луганській області, 2007 року в Херсонській області та 2008 року в ДП "Ізюмське ЛГ" Харківської області. Характерним для таких згарищ є відмирання значної частки материнського деревостану. Після утворення подібних згарищ зазвичай проводять суцільне санітарне вирубання де-ривостану, що призводить до погіршення водно-фізичних властивостей ґрунту, посилення поверхневого стоку та розвитку ерозійних процесів. У подібних випадках потрібне негайне відновлення лісу. Основну частину площ згарищ відновлюють шляхом створення лісових культур, які не завжди приживаються і характеризуються меншою стійкістю до пошкодження комахами та ураження збудниками хвороб, ніж природні генерації сосни. Тому максимальне використання природного відновлювального потенціалу частин материнського деревостану, що вижив після пожежі, є одним із шляхів збереження часу й коштів. Це надає можливість скоротити термін вирощування лісу та заліснення зрубів, забезпечити біологічну стійкість майбутнім насадженням та запобігти ерозії ґрунту. Також вивчення закономірностей процесів відновлення лісу на згарищах є необхідним для розробки комплексу заходів, що сприятимуть забезпеченню стійкого природного поновлення та створенню благонадійних лісових культур.

Успіх відновлення популяції сосни звичайної природним шляхом на суцільних згарищах залежить насамперед від ступеня збереженості, насінної продуктивності та розміщення дерев-насіників. [2] Зазвичай вони розташовуються куртинами чи поодинцю [6]. Після пожеж виживають найбільш стійкі до дії вогню особи, а, значить, відбувається природний відбір найсильніших екземплярів, що є дуже важливим при обнасенні згарищ. До того ж, багатьма авторами [1, 2, 4, 5] відмічено значне підвищення рівня плодоношення у дерев, що вижили та адаптувалися до післяпожежних умов. Цей факт є дуже важливим, тому що саме в перші 3 – 5 років після пожежі складають-ся умови сере-